

vice in svetovne dobičcarske politike, gotovo podleže prva in zmaga druga. Vzeta je beseda tudi vidnemu namestniku božjemu na zemlji, sv. Očetu papežu. Niso ga vprašali, niso ga pozvali, sam se pa tudi neče in ne more vsiljevati. Zato molči — molči že celo vrsto mesecev.

Mnoga srca širom sveta težko prenašajo ta molk. Vajena so, da jim hitijo misli proti Rimu in se jim olajšajo skrbi. Vajena so, da poslušajo tistega moža, kateremu pravijo oče in ga ljubijo kakor očeta. In ta oče je v strašnih letih vojske govoril, mnogo govoril. Vse je storil, da bi ustavil morije narodov, vse, kar je le mogel. In ko ni bilo upati, da bi se kmalu ustavilo sovraštvo v celoti, je pričel lajšati strašno gorje vsaj na ta način, da se je zavzel za tiste, ki so bili valed vojske prizadeti. Takrat je Benedikt XV. mnogo govoril. Dr. Srebrnič je pisal o tem v »Času« in napisati je moral dolgo razpravo.

Razmere narodov še niso urejene. Včasih mislimo, da nam žuga pogia, žuga bolj nego kdaj med vojako. Imamo »črne dneve«, ki nas polnijo z bojaznijo. Toda nimamo jih samo mi, imajo jih tudi drugi narodi. Potrebujemo odredilnih glasov, čakamo spasiatelja. Naj pride odkoderkoli, sprejeli ga bomo, samo da pride, samo da nam oznani dneve miru in sprave.

Prvi in največji glasnik sprave med svetovno vojsko je bil Benedikt XV. Toda niso ga poslušali. Ni bil od tega sveta in ni imel ničesar, razun dobro voljo in besedo.

Prišel je drugi — Wilson. Bil je mogočnejši sveta — nad polovico sveta je šlo za njim. Potrebovali so ga. Tisti, ki ga še niso potrebovali, so se mu smejali. Ko so spoznali, da ga tudi sami potrebujejo, se pričeli klicati: Živel Wilson — rešitelj!

Ali bo Wilsonu v zgodovini ostal sloves rešitelja? Njegov vpliv gine, njegova beseda gubi ve ljavo — Bog ve, če je ne bo popolnoma izgubila. Verujemo, da je Wilson istega mišljenja kakor pred letom dni. Verujemo v njegovo dobro voljo. Toda drugodi manjka tiste dobre volje, zato ostaja Wilson vedno bolj sam — kakor je ostal sam Benedikt XV. In vendar je Wilson mogočnejši sveta, mož, za katerim stoji vsa ona Amerika, ki je pred kratkim ugnala Evropo. Morda bomo doživeli, da Wilson z vso svojo dobro voljo in z vso svojo mogočnostjo ne bo ničesar dosegel.

Kaj bi v teh razmerah dosegel sv. Oče? Pač bi bila zastoj vsaka beseda. In on niti ni od tega sveta. Glasov od drugod pa gospoda, ki ima danes v rokah usodo sveta, neče poslušati. Zato sv. Oče molči. Molči, ker mora molčati.

Toda bodimo prepričani, da pride čas, ko bo sv. Oče zopet spregovoril. S paznim in budnim očesom motri razmere širom sveta in čaka trenutka, ko bo imel več upanja, da njegova beseda ne bo več glas upjočega v puščavi. Njegov poziv ne bo več znamenje, ki se mu bo nasprotovalo. Ne samo v Parizu — ne, še marsikje po svetu se

kujejo načrti za bodočnost in visoka gospoda pri zeleni mizi bo morda kmalu izprevidela, da se ji izvija iz rok žezlo, s katerim gospoduje nad svetom. Prosimo Boga, da bi kmalu prišel odredilni glas, prosimo, da bi ta odredilni glas našel pri mogočnikih sveta — dovolj dobre volje.

Spomini na naše suženjstvo.

V naši slovenski domovini ne najdeš zlahka kraja, ki bi te ne spominjal na preteklo dobo suženjstva in robstva slovenskega naroda. Na skalnatih in težko pristopnih hribih in gorah štrle k nebu razvaline in peditiae številnih gradov, na katerih so bivali v srednjem in novem veku ro parski vitezi in drugi plemiči, ki so bili strah in trepet miroljubnega prebivalstva. Številne graščine, ki so deloma že porušene, deloma pa še dobro ohranjene, nas spominjajo na eno žalostno dobo suženjstva in robstva, ko je Slovenec tlačanil grajski gospodi, ji delal roboto in ji oddajal davke in desetino. Spominjajo nas na ono žalostno dobo, ko je graščinski birič z bičem, spletenim iz usnja, udarjal po plečih in ramenih naših slovenskih prednikov in jih priganjal k delu. Spominjajo nas na ono žalostno dobo, ko je grajski valpet lovil naše mladeniče in moše, jih vklejane tiral na visoke gradove, odkoder jih je vitez gnal kot hlapce in vojake v boje za svoje roparske in sebične namene. Slovenski tlačan ni smel od teh graščakov, grofov, baronov in drugih plemičev, ki so bili skorodane izključno nemškega rodu, pričakovati nobene milosti ali prizanesljivosti. Za vsako zamudo pri delu in za vsak še tako malenkostni prestopok so bile delošene težke telesne kazni. V ljudski pripovedi v okolici Sv. Pavla v Savinjski dolini in v konjiški okolici si stari ljudje še sedaj pripovedujejo, kako kruto in neusmiljeno so postopali ondotni grajski biriči in sodniki z ubogim slovenskim trpinom. Birič je z bičem udrihal po plečih našega trpina tako dolgo, dokler ni kri premočila hodno srajco. Ko je prišel zvečer utrujen, prelepan in sestradan domov, si je moral oprati srajco, kajti gorje mu, ako bi bil prišel drugi dan s krvavo srajco na roboto.

Nič manj gorja kot nemški vitezi, graščaki in plemiči so našemu narodu prizadeli upadi in navali Turkov v naše slovenske dežele. Kar niso porušili, požgali, pobili in vplenili, so pa tirali s seboj v suženjstvo, iz katerega ni bilo nobene rešitve. Številna imena krajev, klancev, hribov, cest in potokov nas še sedaj spominjajo na dobo turških upadov, na dobo najbridejšega trpljenja slovenskega naroda.

Kar so bili nemški vitezi, graščaki in drugi nemški plemiči za naš narod v srednjem veku ter turški upadi v slovenske kraje, to so bili v no-

vej i dobi Habsburžani za naš narod, bili so naši tlačitelji in zatiralci.

Po skoro tisočletnem trpljenju in tlačanstvu je zasijalo našemu narodu, katerega se smo po pravici imenovati narod mučnikov, solnce zlate svobode. Na nemške plemiče nas spominjajo le še razvaline gradov, na turške vpade le še imena in na Habsburžane le še spomini na nedavno minule dni, konec je moči in tlačanstva nemškega plemstva, konec slave turškega cesarstva in tudi konec najstarejše evropske vladarske rodovine Habsburžanov, a naš narod je estal in zadihal novo življenje.

Vojno posojilo in država.

V »Slovenca« št. 77 z dne 4. aprila povdarja A. Z., da se vojno posojilo ni prostovoljno podpisovalo. Da tvori vojno premoženje več tisoč državljanov. Da je mnenje finančnikov, da je dolžnost naše države prevzeti vse vojno posojilo, v kolikor je domača last, in sicer v celom nominalnem znesku. Dolžnost države je, štiti premoženje državljanov, da je v interesu države, da prevzame vojno posojilo v nominalni vrednosti itd.

Mi se popolnoma strinjamo s člankarjem, da je nujnost rešitve tega perečega vprašanja očitna, vendar pa ne uvidevamo, zakaj bi morala država, katera se je šele ustvarila, prevzeti bremena, katera so si naprtli v stari Avstriji iz dobičkarstnosti na obrestih razni velekapitalisti.

Da bi država trpela za te spekulante polovico zgube na vrednosti vojnega posojila že začetkom, ne da bi imela še sedaj kakšno udobnost, je mnogo pomislekov in sicer iz enostavnega razloga: država še ni popolnoma konsolidirana.

Njej primanjkuje še pravi pravni temelj, torej take dalekosežne obveznosti, kakor prevzete ogromnih svot vojnega posojila in še z nominalno vrednostjo — ona ne more in ne sme vkljub nujnosti izvršiti, ne sme prevzeti takega dolga in to že o nim državljanom nasproti, kateri niso bili v Avstro-Ogrski naseljeni.

Res je, da mora država skrbeti za najugodnejšo rešitev naše valute, našega premoženja, kaj čim manj mi zgubimo na našem premoženju, ter gospodarsko krepkejši vstopamo v državno gospodarstvo in v neodločujoči državni gospodarski krog.

Ako se vprašanje krone in dinara ne reš drugače kakor 1 : 3, nam ni rešitve, če tudi prevzame država vojno posojilo v nominalni vrednosti.

Najprej mora biti rešeno vprašanje kronske valjave nasproti dinarju in ta je 1 : 1, kajti le na ta način zamoremo s polno kapitalistično močjo vstopiti v krog sodržavljanov, sicer smo pa odvisni siromaki, kateri ne neodločujemo pri ustvarjenju države SHS, ampak le »garame« zopet za onih kateri so bili toliko srečni, da niso bili avstrijski ogrski podaniki.

VI.

Drugega dne zarana je bila naša Katrica zopet na potu s prtljago na hrbtu in slepim vojako za sabo.

Trava na obeh straneh poti in zelišča po pu tini so lesketala v prvih solnčnih žarkih, kakor bila posuta z demanti; vrhovi smrek, mokri od rosa so bili kakor previečeni s srebrom. Na vzhodu žarelo nebo v zlatu in škrlatu; v oddaljenih grmih se je dvigala nočna vlaga in plaval med nebi in zemljo. Ptice so se bile vzbudile in polnile zval svojim petjem; pridna čebela je brneč letala okoli cvetk; hrošči, metulji in kobilice so se veselo izpi letavale; vse se je smejalo, ko je napočil lepi dan vse je mladi svetlobi vriskalo nasproti.

Tudi dobra deklica je bila nevedoč tako dol volje kot narava. Tamintam je navdušeno zapela kaj glasov te ali one pesmi, ali pa govorila kaj, bi vzbudila veselje v njegovem sreću. Vojak je do časa hodil molče; nazadnje je vprašal:

„Kako si vesela, Katrica! Gotovo zato, ker lepo vreme? Sicer ne vidim, pač pa slišim, kako ptice kličejo „Dobro dan!“ in kako čebele breneče se veselo.“

„Ne, Janez, nisem vesela zaradi tega“, od vori deklica. „Stopi bliže k meni, povedati ti mor nekaj zelo čudnega. Sicer so samo sanje in sk sem jih pozabila; odkar pa sem vesela, so se mi pet vse vrnile v spomin. Sanje so vendar le ne prijetne, kaj ne, Janez?“

„Včasih.“

„Seveda, ako so sanje lepe. Taz še nikdar sem bila tako srečna, kot snoči v spanju; niti z tolarjev ne dam svojih sanj in to je vendar gr mnogo. Jezi pa vendarle človeka, da sanje niso nica.“

„Kaj pa se ti je vendar sanjalo tako lepegi Katrica?“

[Dalje prihodnji]

„In jaz naj te zapustim? Da bi plesala z drugimi fanti, med tem ko bi ti po cele tedne sedel za pečjo, žaloval in mislil na me? Janez, ne razumem, kako si le misliti moreš kaj takega. Ali misliš, da nimam srca in bi te pustila, da bi hiral zaradi mene? Ne, ne, zelo si me imel rad, ko si imel še svoj dve črni odesi; zdaj pa bom jaz tebe rada imela, ko so jih izgubil, siromak! O drugih fantih pa mi kar ne govori več; hudo mi de, ravno tako se mi zdi, kot bi me ne spoštoval več. Ako se le spomnim na to, se mi solze udero iz oči.“

„Janez neme stisne deklici roke, hvaležno jo obkrožujoč. — Po kratkem premolku pravi z globokim vzdihom:

„Katica, ti si angel, to dobro čutim. Samo zaradi tebe lahko pozabim, kaj mi je Bog vzel; pa ne more biti!“

„Da“, odgovori ona: „razumem te. Reči hočeš, naj postanem stara devica. A temu ne bo tako, stopiti hočem v srečen zakon in se omožiti, predno bo posejana ozimina, viditi!“

„Omožila se boš!“ svarimra vojak, na tihem u žalosten. „O Katrica! Zdaj si mi olajšala srce, Bog daj, da bi te tvoj mož ljubil, kakor to zaslužiš.“ — Omožila se boš torej? S kom? Ali je prijatelj in naše vasi?“

„Janez, ali si off pamet?“ vzklikne deklica tako glasno, da je odmevalo za njo v gozdu. „Omožila se bom. Vprašaj, s kom? S tabo!“

„Moj Bog! Z mano, s slepecem!“

„S tabo! S tistim, ki bi dal še dve odesi, da bi me smel ljubiti!“

„O hvala ti za toliko dobroto! Bog ti naj povrne, toda...“

Katica mu roko položi na usta in zadusi nadaljše besede, rekoč:

„Molči, govori si ravnokar tako resno in jaz sem poslušala, da mi je srce hotelo počiti. Pusti me, da tudi jaz govorim tako. Ako bi bila jaz po nesreči

oslepela, ali bi bil zavrgel revico? In ako bi te v svoji nesreči ljubila še dalje, ali bi ji za dal smrtni suneš s tem, da bi bil prijazen z drugimi dekleti? Odgovori mi na to!“

„Ne smem.“

„Moraš in kar naravnost govori, Janez!“

„Oh, Katrica, jaz bi storil, kar ti delaš sedaj. A tako ne more biti, draga prijateljica. Kaj bi ljudje rekli o meni?“

„Pa mora biti!“ pravi deklica odločno. „Obljubi mi z moške besedo, da bo Bog slišal, dokler naša se združi duhovnik v cerkvi.“

Ko je vojak to slišal, si je obraz zakril z rokami ter počasi povsli glavo deklici na prsi: skoro je cmedel od ginjenosti in molčal, dokler ni vzkliknila Katrica:

„Ljudje! Kdor dela prav, se mu ni treba sramovati. Kadar pojdem s tabo v cerkev, da pred oltarjem rečem „da“, takrat bom ponosno dvignila glavo in si mislila, da Bog v nebesih ve, kaj je prav in ka ne. Bodi brez skrbi, jaz že pokažem, kaj človek lahko stori, ako so močne roke in srce. Ničesar ne boš pogrešal, Janez, za to bom že jaz skrbela. Pri tebi ostanem in tolažila te bom, rada imela in razveseljevala, dokler naju smrt ne loči. In tako bova živela z materama, z dedom in Pavličkom srečno in mirno, kakor doslej. Ali ni prav tako?“

Tokaje ji je slepi vojak poljubljal roke. Pač e še memral nekaj besed, kakor bi odklanjal ljubeznivo ponudbo, a ona je rekla odločno:

„Janez, tu ne moreva obsedeti, morava naprej. Znočilo se bo že, predno prideva do hiše, kjer sem spala pred štirimi dnavi. Vstani in veselo ojdiva naprej. Ne besedice več o tistem; kar sva rekla — va rekla. Zdaj govoriva o drugih stvareh!“

Zadela si jo skrinjico na hrbet, podala Janezu palico in tiho, a vesolega srca sta šla dalje po trdi pustinji.